גאוגרפיה של ארץ־ישראל

תמורות בכלכלת ישראל

גאוגרפיה, קיץ תשע"ת, מס' 57381
+ נספחים

4. תקלאות — מדרש תמונה

בתמונות 1-5 שבנספח א מוצגים אמצעים התורמים לענף החקלאות בישראל. עיין בתמונות, וענה על שני הסעיפים א-ב.

א. **(1)** בחר בארבע מן התמונות.

ציין את האמצעי התורם לענף החקלאות המוצג בכל אחת מן התמונות שבחרת. (4 נקודות)

(2) בחר בשלושה מן האמצעים המוצגים בתמונות, והסבר כיצד כל אחד מהם תורם לענף החקלאות.

(5 נקודות)

ב. בעבר הייתה הממשלה בישראל מעורבת מאוד בענף החקלאות בארץ — הממשלה פיקחה על מחירי התוצרת החקלאית, קבעה את מכסות הייצור של רוב הגידולים החקלאיים ודאגה להקצאת מים לחקלאים במחיר מסובסד. אולם בשנים האחרונות צומצמה מאוד המעורבות של הממשלה בענף זה, והחקלאים יכולים לגדל את רוב הגידולים החקלאיים כרצונם על פי דרישות השוק והרווחיות של הגידול.

צמצום מעורבות הממשלה בענף החקלאות מעורר מחלוקת. יש הטוענים שעל הממשלה להמשיך להיות מעורבת בענף זה, ויש הטוענים שהממשלה צריכה לצמצם את מעורבותה בענף זה, והחקלאים הם שצריכים לנהל את המשק החקלאי על פי דרישות השוק.

הסבר מהי עמדתך במחלוקת זו, והבא שני נימוקים לעמדתך.

בתשובתך תוכל להיעזר בשיקולים הנוגעים לסוגיות אלה:

- משאב המים במדינת ישראל
- איכות הסביבה
- פיתוח בר־קיימה
- כלכלה
- אידאולוגיה

(5 נקודות)

/המשך בעמוד 2/

נספח א לשאלה 4

מדרש תמונה — החקלאות בישראל

תמונה 1 צילום: Golf Bravo

תמונה 2 צילום: אודי שטינוול

תמונה 3 צולם על ידי שגיא אורן מקיבוץ סעד

תמונה 4 צילום: ד"ר אבישי טייכר

תמונה 5 צילום: אורן פלס

/המשך בעמוד 3/

גאוגרפיה, קיץ תשע"ז, מס' 057203, 573
+ נספח

1. תיירות

לפניך רשימה של אזורי תיירות בישראל:

— טבריה

— ים המלח

— ירושלים

— חיפה

א. בחר בשלושה אזורים מן הרשימה.

לכל אזור שבחרת ציין מהו **סוג** התיירות המאפיין אותו, והסבר מדוע סוג התיירות שציינת מאפיין אזור זה.

שים לב: אין לחזור על אותו סוג תיירות באזורים השונים. (11 נקודות)

ב. עיין במפה שבנספח א, המציגה את מספר הלינות בשנת 2014 במלונות תיירות ביישובים נבחרים.

יש הבדל בין אילת לתל אביב בנוגע למספר הלינות של הישראלים לעומת מספר הלינות של התיירים בהן. ציין את ההבדל בין הערים, והסבר מהו הגורם להבדל זה. (10 נקודות)

ג. כיום אסור לבנות במרחק הקטן מ־ 100 מטרים מקו החוף. מִנְהל התכנון במשרד האוצר מקדם הצעת החלטה להקטין את המרחק שאסור לבנות בו ל־ 30 מטרים.

הצעה זו מעוררת דילמה. מצד אחד היא תאפשר בנייה והרחבה של מיזמי תיירות, ומצד אחר, בנייה בקרבת הים עלולה לפגוע בסביבה. הסבר כיצד לדעתך יש להכריע בדילמה זו.

הבא שני נימוקים להכרעתך מן התחומים האלה:

— איכות הסביבה

— כלכלה

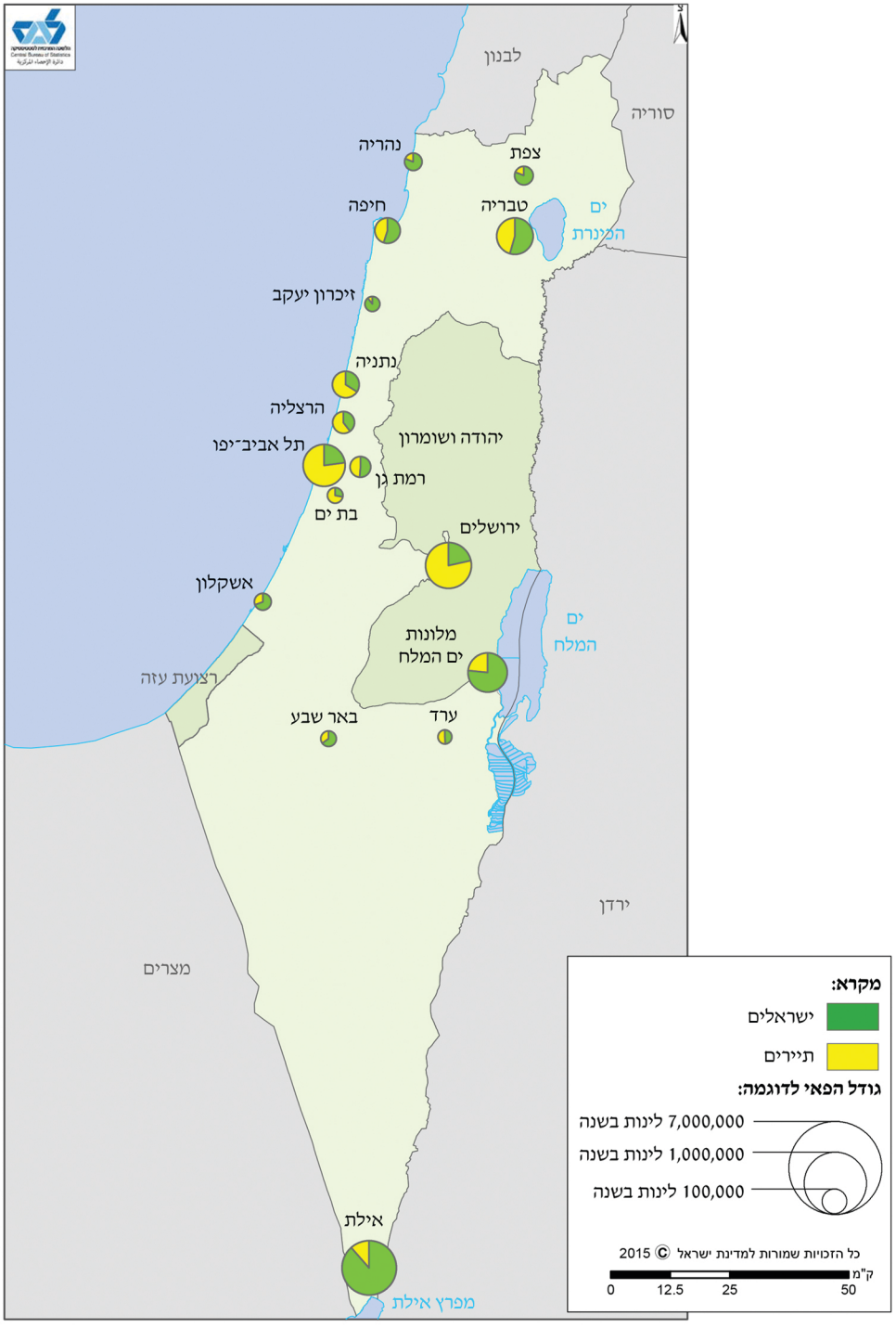
— תחבורה

(7 נקודות)

(נספח א לשאלה 1 בעמוד הבא.)

/המשך בעמוד 4/

נספח א: לינות במלונות תיירות ביישובים נבחרים (2014)

(מעובד על פי האתר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה)

/המשך בעמוד 5/

1. חקלאות

א. בטבלה שלפניך מוצגים נתונים על גודל השטח החקלאי המעובד בישראל ועל התפוקה החקלאית בשנים אחדות. עיין בטבלה, וענה על השאלה שאחריה.

שטח חקלאי מעובד ותפוקה חקלאית בישראל

השנה	שטח חקלאי מעובד (באלפי דונם)	תפוקה חקלאית (במיליוני ש"ח)
2000	4,204	14,038
2005	2,957	16,694
2010	2,832	17,828

(1) ציין את מגמת השינוי של גודל השטח החקלאי המעובד ואת מגמת השינוי של התפוקה החקלאית בישראל בשנים המוצגות בטבלה. (2 נקודות)

(2) הסבר גורם אחד לכל אחת מן המגמות שציינת (סך הכול — שני גורמים). (8 נקודות)

ב. בטבלה שלפניך מוצגים נתונים על כמות הייצור בענפים חקלאיים נבחרים בישראל בשנים אחדות. עיין בטבלה, וענה על השאלה שאחריה.

כמות הייצור בענפים חקלאיים נבחרים בישראל

השנה	כמות הייצור (באלפי טונות)		
	ירקות	פרי הדר	זיתים
1990	1,085	1,506	41.5
2000	1,183	742	56.0
2010	1,447	608	73.5

בחר בענף חקלאי אחד שחלה ירידה בכמות הייצור שלו, ובענף חקלאי אחר שחלה עלייה בכמות הייצור שלו, והסבר גורם אחד לירידה או לעלייה בכל אחד מן הענפים שבחרת (סך הכול — שני גורמים). (10 נקודות)

ג. בשנת 2015 החליט שר החקלאות להתיר ייבוא של ירקות פטורים ממכס מירדן וממדינות נוספות.

הצג נימוק אחד בעד החלטה זו, ונימוק אחד נגד החלטה זו. (8 נקודות)

/המשך בעמוד 6/

4. מסחר

א. בעשורים האחרונים נבנו בישראל **קניונים**.

בשנת **1987** נבנה בישראל הקניון הראשון.

בשנת **2000** היו בישראל כ־ 120 קניונים.

בשנת **2005** היו בישראל כ־ 200 קניונים.

בשנת **2015** היו בישראל כ־ 300 קניונים.

הסבר שני גורמים לשינוי במספר הקניונים. (10 נקודות)

ב. בעשורים האחרונים חל מעבר של פעילות המסחר ממרכזי הערים אל **מרכזי מסחר** בשוליהן ("פאוור סנטר").

(1) הסבר שני גורמים לתופעה זו. (9 נקודות)

(2) הסבר שני חסרונות של תופעה זו. (9 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

2. תמורות בכלכלת ישראל

קרא את הקטע שלפניך, וענה על שלושת הסעיפים א-ג שאחריו.

בשנת 2014 התרחשו שני מאורעות חשובים הקשורים לתעשייה בדרום הארץ: מפעל "ערד תעשיות טקסטיל" סגר את קו הייצור שלו בערד, וחברת "אינטל" העולמית החליטה לשדרג את המפעל שלה בקריית גת באמצעות השקעה כספית גדולה.

מפעל "ערד תעשיות טקסטיל" הוא חברת בת של חברת טקסטיל רב-לאומית. המפעל הוקם בעיר ערד בשנת 1976, ובמשך שנות פעילותו העסיק עובדים ממגזרים מגוונים המתגוררים בעיר ובסביבתה. כ-95% מן התוצרת ייצא המפעל לשווקים באירופה ובארצות-הברית. כדי לייעל את העבודה ולהגדיל את התפוקה הוכנסו למפעל בשנים האחרונות טכנולוגיות ייצור מתקדמות, אך למרות זאת בשנת 2014 עבר הייצור לירדן, ורוב העובדים שהועסקו במפעל בערד פוטרו.

חברת "אינטל" היא חברה רב-לאומית בתחום התעשיות עתירות הידע. היא עוסקת בפיתוח של מעבדים למחשבים ובייצורם. מעבדים אלה משווקים למאתיים מדינות ברחבי העולם. בשנת 1974 פתחה החברה סניף בישראל, וכיום יש בארץ ארבעה מרכזי מחקר ופיתוח שלה – בחיפה, בקיבוץ יקום, בפתח תקווה ובירושלים, ושני מפעלי ייצור – בקריית גת ובירושלים. המפעל בקריית גת ישודרג, ומתוקף החוק לעידוד השקעות הון יזכה להטבות כספיות. עקב כך צפוי שיגדל מספר מקומות התעסוקה ביישוב.

(מעובד על פי **כלכליסט וידיעות אחרונות**)

א. הסבר שלושה מן המושגים המסומנים בקו בקטע. (10 נקודות)

ב. ההשתלבות של ישראל בכלכלה הגלובלית גרמה לצמצום בהיקף של תעשיות הטקסטיל בארץ, ולהרחבה בהיקף של התעשיות עתירות הידע.

הסבר גורם אחד לצמצום בהיקף תעשיות הטקסטיל, וגורם אחד להרחבה בהיקף התעשיות עתירות הידע. (9 נקודות)

ג. הסבר שני גורמים למיקום של מרכזי המחקר והפיתוח של תעשיות עתירות ידע בישראל. (9 נקודות)

/המשך בעמוד 8/

גאוגרפיה, חורף תשע"ה, מס' 573

5. חקלאות — אטלס ישראל החדש

עיין במפות שב**עמוד 62** באטלס ישראל החדש, וענה על שלושת הסעיפים א-ג.

א. על פי **מפה א — כלל השטח המעובד לפי צורות יישוב באזורים טבעיים, 2002**:

ציין את אחוז השטח המעובד מכלל שטח האזור הטבעי בערבה ובירושלים.

לכל אחד מן האזורים האלה, הסבר גורם **פיזי** אחד המשפיע על אחוז השטח המעובד בו (סך הכול — שני גורמים).

(10 נקודות)

ב. על פי **מפה ב — הגידולים החקלאיים לפי אזורים טבעיים, 2003**:

ציין מהו ענף החקלאות העיקרי באזור הערבה.

תאר מאפיין אקלימי אחד של אזור הערבה, שיש בו יתרון לפיתוח ענף החקלאות העיקרי שציינת, והסבר את היתרון של מאפיין זה.

(12 נקודות)

ג. ציין אמצעי טכנולוגי **או** שיטת גידול מתקדמת שמשתמשים בהם בענפי החקלאות בערבה, והסבר כיצד הוא מסייע לפיתוח החקלאות באזור זה. (6 נקודות)

גאוגרפיה, קיץ תשע"ד, מס' 057203, 573

5. חקלאות בסְפר המדבר — אטלס ישראל החדש

עיין ב**מפות — פיתוח ספר המדבר** שבעמוד 120 באטלס ישראל החדש, וענה על הסעיפים א-ג.

א. רמת הנגב והערבה התיכונה הם שני אזורים בסְפר המדבר.

הסבר שני קשיים בפיתוח החקלאות באזורים אלה. (10 נקודות)

ב. ציין שני סוגי גידולים עיקריים ברמת הנגב ובערבה התיכונה, וציין ענף אחד של בעלי חיים שמגדלים באזורים האלה. (6 נקודות)

ג. ציין שלושה אמצעים טכנולוגיים או שיטות גידול מתקדמות שמשתמשים בהם באזורים האלה, והסבר כיצד הם מסייעים בהתמודדות עם הקשיים שציינת בסעיף א. (12 נקודות)

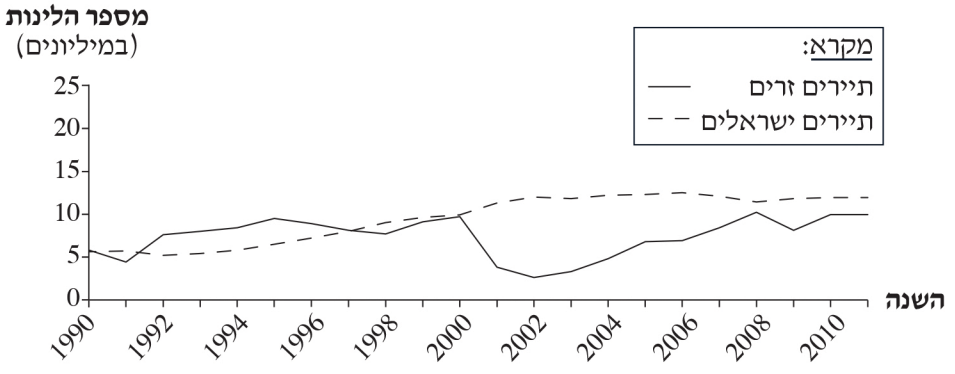
(שים לב: יש להיעזר באטלס ישראל החדש)

/המשך בעמוד 9/

3. תיירות

א. עיין בגרפים שלפניך, המתארים את מספר הלינות של תיירים זרים ותיירים ישראלים במלונות בארץ בשנים 1990-2011.

לינות במלונות (1990-2011)

(מעובד על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה)

תאר את המגמה הנראית בכל אחד מהגרפים (תיירים זרים ותיירים ישראלים).

הצג גורם אחד המסביר כל מגמה (סך־הכול שני גורמים).

(10 נקודות)

ב. לפניך רשימה של אזורי תיירות בארץ.

- ירושלים
- ים המלח
- תל אביב
- אילת

בחר בשלושה אזורים מן הרשימה.

לכל אזור שבחרת, ציין סוג תיירות המאפיין אותו, והסבר מדוע הוא מאפיין אזור זה.

שים לב: אין לחזור על אותו סוג תיירות באזורים שונים. (10 נקודות)

ג. פיתוח ענף התיירות מחייב שילוב של מעורבות הממשלה ופעילות של כוחות השוק.

הסבר מדוע נדרשת מעורבות של הממשלה בפיתוח ענף התיירות, והבא דוגמה אחת למעורבות כזו בישראל. (8 נקודות)

/המשך בעמוד 10/

6. חקלאות — מדרש תמונה

עיין בתמונות 1-4 שבנספח, שבהן נראים אמצעים טכנולוגיים ושיטות גידול מתקדמות בתחום החקלאות בישראל, וענה על שלושת הסעיפים א-ג.

א. תאר את האמצעי הטכנולוגי או את שיטת הגידול הנראים בכל אחת מהתמונות. (10 נקודות)

ב. בחר בשניים מהאמצעים הטכנולוגיים או שיטות הגידול הנראים בתמונות, והסבר כיצד כל אחד מהם מייעל את החקלאות בישראל. (10 נקודות)

ג. התפתחות הטכנולוגיה בתחום החקלאות גורמת מפגעים סביבתיים.

תאר מפגע סביבתי אחד שנוצר בהשפעת השימוש בטכנולוגיה בחקלאות. (8 נקודות)

(נספח לשאלה 6 בעמוד הבא.)

נספח: תמונות לשאלה 6
ملحق: صور للسؤال 6

תמונה 1 / الصورة 1

צילום: Golf Bravo
تصوير:

תמונה 3 / الصورة 3

צולם על ידי שגיא אורן מקיבוץ סעד
تصوير: سچيه أورن من كيبوتس ساعَد

תמונה 2 / الصورة 2

צילום: אודי שטיינוול
تصوير: أودي شتنفيل

תמונה 4 / الصورة 4

צילום: ד"ר אבישי טייכר
تصوير: د. أفيشاي تايخر